

Posudek oponenta disertační práce

Student : Mgr. Jan Schuster

Název práce: Zdravotně sociální rizika obezity a nezdravého životního stylu ve vztahu k sebepojetí pubescentů a adolescentů

Školitelka: doc.PaedDr. Milada Krejčí, CSc.

Oponent: doc. MUDr.Martin Repko, Ph.D

Úvod

Disertační práce je zaměřena na aktuální téma zdravotně sociálních rizik obezity u pubescentů a adolescentů je předkládána ve svázané formě samotné práce a přiloženého autoreferátu. Práce je členěna na úvod, rozbor literatury, výzkumnou část, metodiku, výsledky, diskuze a závěr. Součástí textu jsou i doporučení pro praxi.

Členění práce je srozumitelné, přehledné a správně stanovené. Práce je rozložena na celkem 129 stranách a 33 stranách příloh. Součástí práce je 59 tabulek a 44 grafů.

Aktuálnost zvolené problematiky

Obezita mládeže představuje z pohledu klinické medicínské praxe poměrně velmi vysoké sociálně-medicínské riziko. Nadměrná zátěž pohybového aparátu a snížení mobility člověka, vede v pozdějším věku k významným klinickým projevům opotřebením pohybového aparátu. K tomuto přistupují samozřejmě i další důsledky nadváhy související s metabolismem, kardiovaskulárním aparátem a dalšími negativními vlivy. V klinické medicínské praxi je především v poslední dekádě pozorován nárůst obezity v pubescentním a adolescentním věku.

Stanovené téma je dle mého názoru mimořádně aktuální a z pohledu klinické praxe velmi dobře zvolené.

Stanovené cíle doktorské disertační práce (splnění cílů)

Po teoretickém úvodním rozboru situace si student stanovil 4 základní cíle práce a jejich podkladech i 4 základní hypotézy. Samotný výzkumný záměr práce je podložen experimentálním šetřením a aplikací intervenčního pohybového programu v rámci modifikovaného projektu GAČR z roku 2005.

Úvodním cílem práce byla analýza zdravotních rizik nadváhy a obezity v uvedené věkové skupině. Tento cíl byl kvalitně a bohatě naplněn především v první části práce. Autor se podrobně věnoval jednotlivým zdravotním rizikům především ve vztahu k somatickým mechanickým, metabolickým a kardiovaskulárním potížím.

Dalším cílem práce bylo snížení tělesné hmotnosti a objemu podkožní tukové rasy aplikací pohybového intervenčního programu. K tomuto cíli se váží také 3 první stanovené hypotézy. V této stěžejní části práce se formou prospektivní výzkumné činnosti autor úspěšně pokusil aplikovat jógové prvky. Metodika samotné výzkumné části práce je z hlediska možnosti správného vyhodnocení výsledků korektně stanovena.

Ve třetím cíli práce se autor zaměřil na postižení jednotlivých sociálních rizik obezity ve vztahu k sebepojetí sledované věkové skupiny, a čtvrtým cílem bylo zlepšit hodnotovou orientaci, emoční stav a chování probandů. Především k těmto cílům je směřována čtvrtá

hypotéza, zaměřená na ovlivnění sociálních a psychických ukazatelů vlivem intervenčního programu.

Soubor 1136 probandů, zajištěný k naplnění cílů a hypotéz, je opravdu rozsáhlý a dávající předpoklad dosažení validních výsledků. Poměr 725:411 (dívky:chlapci) je sice v mírném nepoměru, ale vzhledem k rozsahu souboru výsledky validitou neovlivní. Poměr souborů pubescenti:adolescenti je homogenní.

Statistické metody a jejich aplikace jsou skvělou částí této práce. I statisticky nevýznamné změny dokázal autor velmi dobře interpretovat a zařadit do kontextu celé práce.

Výsledky přinášejí validní hodnoty, které perfektně verifikují stanovené cíle.

Diskuze je dostatečně rozsáhlá a zhodnocení jednotlivých stanovených hypotéz naplňuje význam celé práce.

Součástí závěru jsou i doporučení pro praxi, které dodávají celé práci praktickou aplikační hodnotu.

Je tedy možné konstatovat, že cíle práce byly stanoveny výstižně a adekvátně a autor sám je dokázal ve své práci naplnit. Taktéž jednotlivé hypotézy byly stanoveny adekvátně a na základě samotné výzkumné části práce je dokázal autor správně vyhodnotit.

Nové poznatky, které byly dosaženy v doktorské disertační práci

Autor předkládá práci, která přináší nejen komplexní zhodnocení jednotlivých aspektů a pohledů na obezitu mladistvých, ale současně i přináší nový pohled a možnosti aplikace jógových technik. Jógová cvičení jsou charakterizována svou komplexní psychosomatickou účinností. Za významné tedy považují popularizaci těchto technik, které mohou pubescentům a adolescentům poskytnout nejen adekvátní pohybový program ale i pozitivně ovlivnit jejich chování a životní hodnotovou orientaci. Tento způsob umožňuje dlouhodobé udržení jimi individuálně dosažených výsledků.

Autor sám v závěru označuje dobu aplikace intervenčního programu (12 týdnů) za relativně krátkou. Naopak se domnívám, že se jedná o velmi pozitivní fakt, pokud se podařilo dosáhnout uvedených výsledků u sledované skupiny v tak krátkém časovém úseku. Toto dává naději pro budoucí aplikaci intervenčního programu do klinické a pedagogické praxe.

Připomínky

Text má svou logickou posloupnost, návaznost a srozumitelnost. Množství informací je na jednu stranu přiměřené, nemám pocit slovního balastu, a přitom je vidět velké množství prostudované a citované literatury. Po stránce jazykové se text velmi příjemně čte a z pohledu odborné medicínské jazykové úrovně je tato na velmi vysoké úrovni.

Lehkým negativem práce je nepřítomnost obrazové dokumentace, postihující především aplikovaná jógová cvičení. Vzhledem k charakteru práce není tato nezbytná, avšak pokud by autor svou práci hodlal popularizačně přepracovat a vydat i knižně, pak bude obrazová dokumentace nezbytná.

Dotazy na disertanta

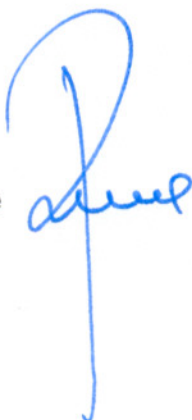
1. Jaké vidíte možnosti a prostředky širší aplikace Vámi použitého intervenčního programu v rámci preventivně-léčebné péče o tuto sledovanou dětskou populaci?
2. Dospěl jste svým sledováním k odlišným výsledkům aplikace svého intervenčního programu v závislosti na pohlaví dítěte?

ZÁVĚR

Předkládanou disertační práci doporučuji k obhajobě a po jejím případném úspěšném obhájení doporučuji udělení titulu Ph.D. ve vědním oboru Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů.

v Brně dne 29.8.2009

Vypracoval:
doc.MUDr:Martin Repko, Ph.D.
Ortopedická klinika FN Brno-Bohunice
Jihlavská 20
625 00 Brno

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'M. Repko', written over a faint blue rectangular stamp.

Podpis:

Posudek oponenta disertační práce

Student : Mgr. Ján Schuster

Název práce: „Zdravotně sociální rizika obezity a nezdravého životního stylu ve vztahu k sebepojetí pubescentů a adolescentů.“

Školitel: doc. PaedDr. Mlada Krejčí, CSc.

Oponent: prof. PaedDr. Jozef Liba, PhD.

Vlastní hodnocení

Aktuálnost zvolené problematiky

Životný štýl ako relatívne stabilný prístup k hodnoteniu reality a následnému konaniu predstavuje proces vzájomného pôsobenia výchovne kooperujúcich regulačných mechanizmov smerujúcich k telesnému a duševnému stavu, ktorý je predpokladom životnej pohody, osobnej a spoločenskej seberealizácie a úspešnosti. Relevantné lekárske štúdie a rozsiahle empirické skúsenosti presvedčivo dokumentujú pozitívny efekt všeobecne akceptovaných determinantov zdravého životného štýlu, medzi ktorými zdôrazňujeme pozíciu cieľavedomého, pravidelného a primeraného pohybu ako hodnoty a prostriedku seberealizácie, sebareprezentácie, sebaapoznania, sebadôvery, sebakontroly, sebaoprotvrdenia a sebaakceptácie. Z komplexného hľadiska je nezastupiteľná kompenzačná, stimulačná, regeneračná a relaxačná funkcia pohybu v smere poskytovania psychického uvoľnenia, potlačania neuróz a agresívnych tenzií. Ide teda o podstatnú komponentu vonkajšej stimulácie, ktorá je určujúca pre telesný vývoj, psychosociálnu rovnováhu, pre mnohostrannú podporu adaptačného potenciálu ľudského organizmu. Pohybová aktivita sa zároveň vyznačuje typicky ľudskými atribútmi, ako sú cieľavedomosť, zodpovednosť, sociálna determinovanosť a spätosť s procesom komunikácie medzi ľuďmi.

Civilizačné aspekty súčasnosti spôsobujú výrazný pokles záujmu o spontánne i cieľavedomé pohybové aktivity, čoho prejavom a dôsledkom sú viaceré zdravotné a psychosociálne problémy. Jedným z významných negatívnych ukazovateľov je obezita ako bio-psycho-sociálny problém s pandemickou frekvenciou výskytu. Riešenie uvedeného problému vyžaduje systémovosť a multiaspektový prístup, v ktorom hrá jednu z dominujúcich úloh potreba rehabilitácia cieľavedomého pohybu v životnom štýle populácie. Dosiachnutie uvedeného predpokladá intencionálne stimulovanie činiteľov, ktoré osobnosť nielen informujú, ale rovnako i aktivizujú a pozitívne podnecujú. Prácu smerujúcu k cieľu efektívizovať a facilitovať úsilie o zastavenie negatívnych trendov v životnom štýle populácie preto považujem za aktuálnu a z teoretického i aplikačného hľadiska i za potrebnú.

Stanovené ciele doktorské disertační práce, nové poznatky, ktoré byly dosaženy v doktorské disertační práci, připomínky

Dizertačná práca je rozdelená na teoretickú a empirickú časť so subkapitolami usporiadanými v logickej následnosti. Teoretická časť prináša široké penzium informácií, ktoré dokumentujú zodpovedajúcu erudovanosť autora, jeho orientovanosť v aktuálnej literatúre, jeho spôsobilosť poznať, analyzovať a zhodnotiť predmetný rámec skúmania a tiež nadštandardnú zaujatosť vo vzťahu k postihnutiu multikauzálnych aspektov riešeného problému.

K tejto časti práce mám niektoré pripomienky:

- za pregnantnejšie pomenovanie kapitoly 2 (Rozbor literatúry) považujem názov Teoretická analýza problematiky;
- kauzalita obezity prekračuje autorom v Úvode citovaný rámec : ...vzniká na základe genetickej podmienenosti ako následok pozitívnej energetickej bilancie (s. 7), žiadalo sa už tu formulovať širší kontext, napr. hypokinéza, vplyv rodiny, štruktúra a obsah voľného času, negatívne stereotypy pohybovej výchovy v školskej edukácii, ekonomická heterogénnosť populácie, permanentný tlak „priemyslu zábavy“, reklamno-mediálny vplyv, vplyv rovesníckych skupín, etc.;
- subkapitola 2.1 prináša niekoľko definícií obezity, absentujú v nej proklamované zdravotné aspekty obezity; tiež kritická analýza tu uvádzaných téz (s. 10), napr ... základná vojenská služba ?;
- autorom citovaná konštatácia o pozitívnej korelácii medzi vzdelaním matiek a výskytom nadváhy a obezity detí je „otvoreným terénom“ s problematickým stupňom generalizovateľnosti (s. 13), uvádzané percentá tiež nenaznačujú možnú signifikantnosť rozdielov;
- za významnú považujem autorovu reflexiu poznaného v časti „výživa“ predovšetkým konštatáciu ... pokles pohybovej aktivity a neusporiadanosť stravovacieho režimu ako činitele ovplyvňujúce vznik obezity (s. 15). Určite sa žiadalo explicitné vymedzenie platných atribútov racionálnej (zdravej) výživy akými sú – pravidelnosť, pestrosť, striedmosť, vyváženosť, dostatok času, kontrola množstva a kvality jedla;
- oceňujem prepracovanosť subkapitoly 2. 2; nadštandardne biologizujúca je subkapitola 2. 3, kde ale bolo potrebné uviesť taxonómiu činiteľov „stimulujúcich“ mechanizmy zastúpenia tukovej zložky telesnej štruktúry;
- veľmi aktuálnou je subkapitola 2.4.2, najmä vzťahový rámec upozorňujúci na sťažnenú socializáciu obézných detí – ide o negatívnu intervenciu tohto bio-psycho-sociálneho problému do komplexnej štruktúry a pozície osobnosti;
- charakteristiku vymedzených etáp ontogenézy (pubescencia a adolescencia) mohla, mala doplniť komplexná motorická charakteristika už aj preto, že autor opakovane zdôrazňuje nezastupiteľnosť pohybu, pohybovej aktivity ako jednej z určujúcich zložiek saturovaných v pojme zdravý životný štýl – pohyb určite patrí k univerzálnym preventívnym činiteľom nadváhy a obezity;
- subkapitola 2. 7 je pozitívnou finalizáciou autorovho synteticko-analytického prístupu. Pri formulovaní aspektov pohybovej aktivity sa žiadalo uviesť, práve vo vzťahu ku dominujúcemu zameraniu práce, jej sebarealizačnú, socializačnú, komunikačnú, ale aj zábavnú a oddychovú funkciu;
- formy pohybovej aktivity mali byť samostatnou subkapitolou (s. 53 – 58), kde mal autor zdôvodniť príčiny ich výberu najmä v kontexte ich aplikovateľnosti v podmienkach telovýchovne edukácie, napr. nepochybujem, že 12 týždňový pohybový program znížil hmotnosť participantov o 2 kg – otázkou je, či to bolo výberom práve jógových cvičení ? – ďalšou otázkou je, či pri iných pozitívne motivujúcich pohybových štruktúrach (pohybový program iného zamerania) by k tomu nedošlo ?;

Výskumná časť práce vymedzuje a rieši problémový okruh. K tejto časti práce mám nasledujúce pripomienky :

- cieľ práce (vhodnejšou formuláciou je Cieľ výskumu) je zrozumiteľný a ambiciózny, plnoznačne indikujúci teoreticko-empirický kontext výskumu; hypotézy spĺňajú parametre vymedzujúce vzťah medzi premennými. Otázkou je opodstatnenosť zaradenia kontrolných skupín (KS) do celkového výskumného zámeru, keďže formulácia hypotéz reflektuje dynamiku zmien len v rámci experimentálnych skupín (ES) respondentov (probandov);
- v metodike upozorňujem na nesúlad v súčtoch (ES – 63, inde 61), za nadbytočné považujem podrobné popisovanie použitých diagnostických a štatistických metód (4.3 ; 4.5), čo ale určite súvisí s autorovou snahou dokumentovať očakávanú metodickú kompetenciu;
- v kapitole 5 (z hľadiska benefitov výskumného úsilia je určujúca) autor uvádza jednotlivé merané parametre ako „výsledky a diskusiu“, obmedzuje sa ale na konštatácie signifikantnosti verifikovaných hypotéz, na kvantifikáciu bez systémového indikovania kauzality, funkčných komparácií, hodnotiacich úsudkov a primeraných generalizácií teda toho, čo je pridanou hodnotou už známeho. Na absencii pregnantnej kvalitatívnej analýzy nič nemení ani subkapitola 5.5. Výsledky KS opätovne kladú otázky nad zmyslupnosťou ich zaradenia do výskumu (kontrolné skupiny nie sú súčasťou hypotéz). Autor sa tu „zaplieta“ do informovania čo relativizuje hodnotu dominujúceho činiteľa – programu pohybovej intervencie;
- istá neujasnenosť sa premieťa vo „finále“ keď autor (s.117) uvádza, že cieľom programu nebolo účelové zníženie telesnej hmotnosti – nepochybne išlo o významnú komponentu autorovho výskumného portfólia (uvedený parameter je relevantnou premennou hypotéz);
- nemyslím si (ani v Českých reáliách), že by v pohybovej edukácii išlo o orientáciu na výkon a orientáciu na dosiahnutie predpísaných limitov (citujem vyjadrenie autora);
- pozitívnym vyvrcholením teoreticko-výskumného úsilia mohol byť systém odporúčaní implikujúci suportívny bio-psycho-socio-kultúrny potenciál cieleného pohybu. Zaradenie overovaného pohybového programu do hodín TV predstavuje významný aplikačný výstup s afinitou na potrebu inovovať zabehnuté a mnohokrát dysfunkčné stereotypy pohybovej výchovy. Upozorňujem, že ide o autorovu optiku nazerania s „kúzlom chceného“, ktorá môže vyvolať rad otázok a následných návrhov na iné programy determinované špecializáciou, empiriou a osobným záujmom príslušného učiteľa (ľov), samozrejme uvedenú možnosť, návrh podporujem;
- jazyková a grafická úroveň dizertačnej práce zodpovedá požiadavkám na takýto typ textu.

Otázky:

1. V akých formách telovýchovnej (pohybovej) edukácie, resp. záujmových pohybových aktivít bol realizovaný 12 týždňový intervenčný pohybový program (vysvetlite označenie tréningová jednotka) ?
2. Brali ste do úvahy (interpretácia výsledkov) možné pôsobenie intervenujúcich premenných (napr. organizované pohybové aktivity v životnom štýle probandov; obsah voľnočasových aktivít, ochota realizovať pohybové úlohy v domácich podmienkach, každodenne, postoj rodiny, výživové stereotypy rodiny, etc) ?
3. Ako by ste vysvetlili prednosti jógových cvičení v komparácii s dnes populárnymi pohybovými aktivitami (napr. korčuľovanie na kolieskových korčuľoch, cyklistika, plávanie, rytmické aeróbne cvičenia, úpoly a pod.) ?
4. Ako by ste konkretizovali príčiny zlepšenia emočných stavov a sociálnych ukazovateľov v rade adjektív u ES probandov ?
5. Myslíte si (ako áno zdôvodnite), že 12 týždňový pohybový program je dostatočný pre konštatovanie (s.125) „jógové a dychové cvičenia viedli cvičencov k poznaniu a ovládaniu svojho tela a mysle „ ?

ZÁVER

Formulované pripomienky, návrhy a odporúčania nemajú za cieľ nenáležite kritizovať nesporne náročnú a seriózne spracovanú tému. Ide o potrebu upozorniť a poradiť. Oceňujem najmä ambíciu autora implementovať do aktuálnej edukačnej reality inovatívny prístup a prostredníctvom premyslenej pohybovej intervencie prispieť k zlepšeniu parametrov zdravia. Autor svojim stupňom poznania a nepochybne i osobným zaujatím splnil podmienky a požiadavky vymedzené pre tento stupeň vysokoškolského štúdia.

Mgr. Ján Schuster vo svojej dizertačnej práci preukázal schopnosť samostatnej tvorivej práce v danom odbore. Práca spĺňa požiadavky kladené na takýto typ práce preto ju odporúčam k obhajobe a následne navrhujem udelenie PhD vo vednom odbore „Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů“.

Místo vypracování a datum:

Prešov 9. 8. 2009

Podpis:

prof. PaedDr. Jozef Liba, PhD.
Pedagogická fakulta, PU v Prešove

Posudok oponenta dizertačnej práce

Študent: Mgr. Jan Schuster

Názov práce: Zdravotne sociální rizika obezity a nezdravého životního stylu ve vztahu k sebezpojetí pubescentů a adolescentů.

Školitel: doc. PaedDr. Milada Krejčí, CSc.

Oponent: prof. PaedDr. Pavol Bartík, PhD.

Aktuálnosť zvolenej problematiky:

Dizertačná práca rieši veľmi zaujímavú a vysoko aktuálnu problematiku. Problematika obezity sa stala vážnym spoločenským problémom vo vyspelých krajinách sveta. Oceňujem snahu doktoranda svojou dizertačnou prácou prispieť k riešeniu tejto závažnej problematiky. Pozitívne hodnotím teoretickú časť práce, v ktorej doktorand s využitím značného množstva domácej a zahraničnej literatúry podáva analýzu problematiky nadváhy a obezity a syntetizuje poznatky, ktoré boli v minulosti výskumne zistené. Táto časť práce je prehľadne spracovaná, autor správne pracuje s použitou literatúrou a dodržiava štátnu normu. Je správne, že k teoretickým poznatkom, ktoré prezentuje zaujíma aj svoje vlastné stanovisko. Celkove hodnotím teoretickú časť práce kladne.

Stanovené ciele doktorskej dizertačnej práce:

Cieľom dizertačnej práce bolo overenie efektívnosti intervenčného pohybového programu na znižovanie hmotnosti a zlepšenie psychických a sociálnych ukazovateľov u jedincov so zvýšenou telesnou hmotnosťou v období pubescencie a adolescencie.

Vytýčené ciele práce hodnotím ako správne, úzko korelujúce s témou dizertačnej práce. Na splnenie cieľov práce doktorand realizoval výskum s využitím viacerých diagnostických metód. Zvolenú metodiku hodnotím pozitívne. Použité metódy získavania a spracovania faktografického materiálu napomohli splneniu cieľov práce. Jednoznačne konštatujem, že vytýčené ciele dizertačnej práce boli splnené.

Nové poznatky, ktoré boli dosiahnuté v doktorskej dizertačnej práci:

Za pozitívne a prínosné pre rozvoj vedy považujem výskumom overenú skutočnosť, že vypracovaný intervenčný pohybový program, ktorého obsahom boli najmä jogové zostavy, pozície a jogové cvičenia jednoznačne prispel k pozitívnym zmenám u členov experimentálneho súboru. Bolo preukázané, že došlo k štatisticky významným zmenám v oblasti antropometrických údajov, najmä k zníženiu telesnej hmotnosti, BMI, percenta tuku a obvodu pása. Za prínosné považujem, že vplyvom intervenčného programu boli dosiahnuté signifikantné rozdiely v oblasti zmien emočných stavov a tiež v oblasti spoločenskej orientácie. V tejto oblasti boli zistené zmeny v pozitívnom smere – orientácia na snahu byť úspešný, zlepšenie sebahodnotenia, nárast potreby vykonávať pohybové aktivity, aktívne úsilie o spokojný život, snaha o vylepšenie vzťahov v rodine a medzi ľuďmi, preferencia ukazovateľov zdravia a pod.

Jednoznačným prínosom práce je dokázaný vplyv vytvoreného intervenčného pohybového programu na redukciu hmotnosti a zlepšenie psychických a sociálnych ukazovateľov pubescentov a adolescentov. Taktiež pozitívne hodnotím konkrétne odporúčania pre prax, ktoré doktorand na základe realizovaného výskumu prezentuje v záverečnej časti práce.

Celkove hodnotím výskumnú časť doktorskej dizertačnej práce kladne. Doktorand vykonal veľký kus poctivej práce a prispel k rozvoju vedného odboru. Táto časť práce má svoju výskumnú hodnotu a je prínosná.

Pripomienky:

1. Pri obhajobe žiadam vysvetliť, čo viedlo doktoranda k formulácii 3.hypotézy.
2. Intervenčný pohybový program bol realizovaný počas 12 týždňov s frekvenciou len jednej tréningovej jednotky týždenne. Prečo ste sa rozhodli pre tento model?

Záver:

Napriek niektorým menším odborným a formálnym nedostatkom hodnotím doktorskú dizertačnú prácu Mgr. Jana Schustera vysoko pozitívne. Prácu odporúčam prijať k obhajobe a navrhujem menovanému udeliť vedeckú hodnosť PhD. vo vednom odbore: Prevencia, náprava a terapia zdravotnej a sociálnej problematiky detí, dospelých a seniorov.

V Banskej Bystrici, dňa 26.8.2009. prof. PaedDr. Pavol Bartík, PhD.
oponent

